IMAGO
B. MARIAE
VIRGINIS

QVAE APVD VENERANDAS SS. SIXTI, & Dominici Moniales à mille ferè annis maximo cultu aſſeruatur.

Ex antiquitatis tenebris eruta, & illuſtrata à LORAVANTE MARTINELLO *ex vetuſtiſſimo Codice MS. Monaſterij Sanctæ Cæciliæ Tranſtiberim, aliiſq. Vaticanæ Bibliothecæ Codd. & probatæ auctoritatis Scriptoribus.*



BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

OMAE, Apud Ludouicum Grignanum. 1635.
Superiorum Permiſſu.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſs. P. Mag. Sacr. Pal. Apoſt.

A. Torniellus Viceſg.

Fr. Nicolaus Riccardius Sac. Palatij Apoſtoli Magiſter Ordinis Prædicatorum.

Digitized by Google

EMIN.MO PRINCIPI
S. Q. R. E.
Pœnitentiario, & Bibliothecario

F. ANTONIO BARBERINO
Card.

S. ONVPHRII

Florauantes Martinellus.

VIRGINIS Magnæ Iconem artificio Magni Pictoris expreſſam vt bono in lumine collocem, ad BARBERINVM Solem afferre neceſsè habeo Princeps Eminentiſſime. Neque vereor,

Digitized by Google

ne non præſidij radium tui opellæ meæ, dum Virgini laborat, accommodes, qui Eidem ſine Originis labe Cõceptę laxiſſimas Aedes effuſo liberaliter auro ſubſtruxiſti. Quin eo etiam nomine tenuiſsimo libello pollicitus patrocinium tuum ſum, quòd ille tàm multiplici titulo tuus eſt, vt longè maius habeat à BARBERINA maieſtate pretium, quàm quantam deduxerit ab authore tenuitatem. Viue quàm diutiſſimè Eccleſiæ bono, & bonorum præſidio.

NAR-

Digitized by Google

NARRATIO

DE PRIMA ORIGINE, ET inuentione huius Sacratiſſimæ Imaginis

EX VETVSTISSIMO CODICE manuſcripto Monaſterij Sanctæ Cæciliæ Tranſtiberim fideliter repræſentata.

APVD omnipotentem Dominum nunquã proculdubio fuit, nec erit vſque in finem dedignatio miſerendi. Sed quod de ſalute humani generis antè mundi formationem diuinitùs ordinauit, nouiſſimis temporibus miſericordiam adimpleuit. Quod enim prophetatum eſt de vnigeniti Filij ſui per Vates veridicos Aduentu, Natiuitate, Paſſione & Morte, Reſurrectione quoque & Aſcenſione in Cælos, necnon de promiſſione Sancti Spiritus ad Apoſtolorum corda firmanda, Proœmiũ.

manda, perfectum ſine dubio, completumq; certiſſimè conſtat. Cuncta enim ſecutura diuinitùs præſciens, antè ſecula decreuit, qualiter ſecula diſponantur, & ideò quẽadmodum ſtatutum fuit, vt generi humano, quod tenebatur ſub iugo dæmoniacæ dominationis, proueniret adiutorium, quod liberaret illud à ſeruitute diabolica, ita nimirùm Sanguine Chriſti peractum eſt. Conſtat enim, Deum Patrem omnipotentẽ, qui credendus eſt ſine initio, & ſine fine, quiq; omnia tenens à nullo tenetur; omniaq; gubernans à nemine gubernatur Filium ſuum, hoc eſt Verbum ſuum conceptum de Spiritu Sancto, & natum ex Maria Virgine miſiſſe in terram: Vndè Prædicator egregius, Paulus videlicet Apoſtolus, ait: Miſit Dominus Filiũ ſuum factũ ex muliere, factum ſub lege, vt eos, qui ſub lege erant, redimeret. Natus ergo Dominus Chriſtus & ablactatus eſt, & adultus, temptatus quoque, paſſus, mortuus,*

* Deus.

&

& ſepultus, tertia die reſurrexit. Quæ omnia propter nos nimirùm, & propter noſtram ſalutem ſuſtinuit; & peccata noſtra, ſicut Iſaias prædixerat, ipſe portauit.

Igitur poſt Reſurrectionẽ ſuam per quadraginta dies cum proprijs conuerſatus eſt diſcipulis, quibus præcepit ab Hieroſolymis ne diſcederent, ſed expectarent promiſſionem Patris: & inter alia dixit eis. Niſi ego abiero, Paraclitus nõ veniet; dum aſſumptus fuero, mittam eum ad vos. Quod impletum eſſe quis fidelium abnuat, cum in Actibus Apoſtolorum veracitatem aſtruatur, Videntibus Apoſtolis, & pluribus teſtibus, Dominus aſcendit in Cælos. Tunc Apoſtoli reuerſi ſunt Hieroſolymam à Mõte, qui vocatur Oliueti.

POST Reſurrectionem Domini.

Et poſt pauca. Hi omnes erant perſeuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria Matre Ieſu, & fratribus ſuis. Cumq; ergo Beatiſsima Dei Genitrix almifica conuerſatione moraretur

ERANT Apoſtoli Hieroſolymæ cũ Maria Matre Ieſu.

cum Apoſtolis, eſſetq; non ſolum intima, ſed etiam exteriori pulchritudine admodùm glorioſa, cælitùs moniti inter ſe Beatiſsimi ſtatuerunt Apoſtoli, vt ad memoriam poſterorum depingeretur admirabilis vultus illius, QVI DVM PER MANVS LVCÆ EVANGELISTAE, NEC DVM ADHIBITIS COLORIBVS, SED DESIGNATVS TANTVMMODO ESSET, SVBITO REPERTA EST IMAGO *illius admirabilis decore præfulgens, vtpote non operibus manuum carnalium,* SED DEI OMNIPOTENTIS INEFFABILI VIRTVTE DEPICTA. *Quod videntes Apoſtoli exultauerunt ſpirituali tripudio, debitasq; laudes cuncti Saluatori Deo humiliter reddiderũt. Poſt acceptionem verò Spiritus Sancti, dum diſſeminarentur Apoſtoli toto Orbe terrarum, Venerabilis & glorioſiſsima Virgo in domo Ioannis Apoſtoli & Euangeliſtæ ſedit per annos nouem; ſicq; ad Aetherea comitatu nimirùm, vt credendum eſt,*

QVAM depingendã ſtatuerũt per manus Lucæ Euangeliſtæ.

IMAGO à Luca delineata tãtum, reperitur coloribus perfecta.

Archan-

Archangelico ſubleuata eſt.

Poſt aliquod autem tempus eadem Venerabiliſsima Imago, non abſque diuino, ut creditur, nutu in hanc Romanam Ciuitatem, digna proculdubio reuerentia, per quendam virum Deo plenum abducta eſt. IMAGO Romam defertur.

Eodem autem tempore degebant in hac Ciuitate quidam tres Viri, non ſolum carne, ſed & mente germani, quorum nomina erant, TEMPVLVS, Seruulus, & Ceruulus, qui à Conſtantinopolitana exulantes Vrbe hìc manebant, in loco videlicet, qui tunc temporis vocabatur SANCTAE AGATHES IN TVRRI. Omnipotẽs itàq; Deus, qui gloriam ſuorum nequaquam patitur cælari Sãctorum, præcipuèq; illius Virginis, quæ lumẽ edidit, quod cunctos irradiat Sãctos, per viſum apparere dignatus eſt uni eorum, videlicet Tempulo, vita mirifica conuerſanti, eumq; monuit, inquiens, Imaginem celeberrimæ, vnicæq; Virginis Mariæ ab illo viro, qui eam Romanis indu- IMAGInis admonetur diuinitùs Tẽpulus.

xit

xit manibus, quocunque modo potueris, acquirere ſatage, illamq; in Eccleſia, quæ tuo adiacet hoſpitio, reuerentiſsimè colloca. Per illam ſiquidem diuinitas mea & tibi ſolaminis gratiam, & Romanis, qui huic loco deuotè famulati ſunt, non modica largietur miracula. Expergefactus itaque vir ille, quem Deus ſua viſitatione dignũ effecerat, iuxta mandatum, quod cælitùs acceperat, diù quæſitam MERVIT ICONAM ACQVIRERE, *quam profectò venerabiliſſimam ſtuduit in hac Eccleſia venerabiliter collocare.*

IMAGO locatur in Aede S. Agathę in Turri.

Quæ ſcilicet ECCLESIA *Omnipotentis Dei gratia cũ à priſcis eatenus* S. AGATHES *titularetur, ab eo tempore crebreſcentibus miraculis, quæ per ſępè nominatam Imaginem Dominus operari dignatus eſt,* SANCTAE MARIAE *competenter accepit vocabulum. Illi ſanè tres germani, quorum priùs mentionem fecimus, eò deuotiùs in eodem loco vſque ad finem exitus ſui habitaue-*

ÆDES S. Agathæ nomen S. Mariæ accipit ab hac Imagine.

tauerunt , quò virtutes inibi cælitùs fieri frequentiſſimè cognouerunt .

Verùm quia, vt ita dixerim, ex diuino medicamine ſolent inuidorum corda tabeſcere , quidam Clerici nefandæ ſtimulis æmulationis incitati à Pontifice Sergio Venerabili, qui tunc temporibus Romanæ pręerat Eccleſiæ , obtinuerunt , vt tam ingens virtutum Theſaurus Lateranenſi collocaretur Palatio ; quandam enim fingentes veriſimilitudinem aiebant ; Oportet vtique rem maximam loco maximo collocari : Quod tamen dicentes , vt poſtmodum rei euẽtus inſinuauit nequaquam honori deifico prouidebant, ſed ſuæ nequiter auaritiæ conſulebant . Omnipotens autem Deus , qui noluit hũc locum eiuſmodi fraudari patrocinio , tale tantumq; dignatus eſt patrare miraculum ; vt quamdiù volubilis huius mundi rota voluitur , hic Sacratiſsimus locus , apud quem conſtat eandem cælitùs proueniſſe virtutẽ , honori quàm maximo

INCITATur Sergius Papa ad locandum Imaginem in Palatio Lateranenſi .

habea-

habeatur, quemadmodum in ſequentibus conabitur declarare.

IMAGO ſoléniter transfertur inuitis Monialibus in Lateranum.

Igitur, vt præfatum eſt, dum prænominati Clerici ſubrepentes Apoſtolico Papæ cum numeroſa hominum aduenißent frequentia, ſacratiſsimamq; Imaginem, ancillis Dei, quæ hìc caſtiſsimè, ac regulariter conſeruabantur, ſingultu maximo renitentibus abſtulißent, venerant ad locum, qui dicitur, Spleni, vbi terroriferis coruſcationibus, ingentibusq; tonitruis diuinitùs conſternati mouere ampliùs greſſus nullatenùs præſumpſerunt. Quo audito ſupranominatus Pontifex non minimo terrore concußus eſt, atque locum illum reuerenter adiens, vbi MANIBVS, vt credimus, ANGELICIS DEPICTA IMAGO detinebatur, Omnipotenti Domino aliquantiſper deuotiſsimè ſupplicauit, ac deindè ſurgens ab oratione per ſemetipſum eam vſque ad Lateranenſe Palatium baiulauit, atque iuxta Domini, & Saluatoris noſtri reuerendam

TONItruis, & coruſcationibus impeditur translatio.

PONTIfex prçuia reuerenti ſupplicatione Imaginē trāſfert.

rendam

rendam Iconam reuerentiſsimè collocauit.

Verùm nunquid humana valet induſtria contra ineffabilis diuinitatis pręfixam, incõmutabilemq. ſententiam? Sequenti denique nocte ſtupendo, atque incomprehenſibili miraculo ad eundem locum diuinitùs eſt reducta, vndè pręcedenti die fuerat non ſine magno ancillarum Dei mærore violenter potiùs, quàm religiosè abſtracta.

IN LATErano locata diuinitùs ad S. Agatham in Turri rediijt.

Quam nimirum ſtupendam virtutem iam ſuperiùs nominatus Præſul comperiẽs, ad hanc Sacroſanctam Eccleſiam deuotus, ac diuino timore concuſſus aduenit. Cumq; diligenter inquireret ab ancillis Dei, quæ hìc degebant, qua hora noctis vidiſſent eam ad locum priſtinum reuocatam, Abbatiſſa earum, quæ magnæ proculdubio grauitatis, ac ſanctitatis erat, ingenti præmiſſo fletu, ad eiuſdem Apoſtolici veſtigia corruit, dicens: Media ferè nocte dum nimis anguſtiarer ob vnicæ Dominæ meæ ablatam figuram, mæroribus, atque pro peccatis meis Omnipo-

PONTIfex de miraculo Abbatiſsã loci inquirit.

ABBAtiſſa factũ recenſet.

tentem

tentem Dominum erectis brachijs obſecrarem, ſubitò illam intuita ſuper feneſtram, vt aliquod volatile animal ingredientem, atque in loco, vbi ecce, auctore Deo, habetur, ſemetipſam ſtrenuè collocantem.

PONTIfex obſtupefactus ante Imaginē ſolēnia celebrat.

Pontifex igitur vnà cum ſuis profectò Sapientiſsimis Conſiliarijs alto mentis acumine tàm mirum aſpiciens miraculum, ac reminiſcens Abacuch, quem corporea mole grauatum conſtat angelico miniſterio à Iudæa in Chaldæam ſubitò fuiſſe delatum, ſemetipſum in conſpectu eorum, qui aderãt culpabilem reddidit, atque in eodem loco Miſſę ſolemnia celebrauit.

ET DOna plurima eidem confert. Oleumq. pro luminarijs per Lateranēſes miniſtros dari conſtituit.

Prætereà dona plurima iã dictæ domui liberaliter tribuit, atq; pro cõcinnandis luminarijs eiuſdem Eccleſiæ ſufficiens oleum conſtituit venerandæ Imagini omni tẽpore per miniſtros Lateranẽſis Palatij miniſtrari, ad laudẽ Domini Noſtri Ieſu Chriſti, qui cũ Patre, & Spiritu Sancto viuit, & gloriatur Deus per infinita ſeculorum ſecula. Amen.

Hactenus MS. Codex.

Digitized by Google

XI.

FLORAVANTIS
MARTINELLI
Ad præcedentem narrationem
NOTAE
Et Obſeruationes Hiſtoricæ.

EX allata narratione pro comperto habemus Diuæ AGATHAE, poſt SANCTAE MARIAE IN TVRRI Templum cum adiuncto Monaſterio ſacrarum Virginum, quæ ſacram Imaginem, de qua agimus, cuſtodiebant: Vocabatur in Turri à Turre Campanaria, quæ erat in capite Scalarum Baſilicæ Sancti Petri. S. AGAtha cur vocata in Turri.

SITVS HVIVS ædis demonſtratur in Ichnographia veteris Baſilicæ Vaticanæ, quam Tiberius Alfaranus An. Domini 1590. edidit, vbi num. 149. S. AGAthæ ſitus.

hæc

hæc notauit, *Altare olim S. Mariæ in Turri, vbi electus in Imperatorem à Canonicis S. Petri recipitur in Canonicum.*

IN SANcta Agatha electus in Imperatorẽ recipitur in Canonicum Baſ. Vat.

De hac IMPERATORIS RECEPTIONE, Cæremoniale Baſil. Vatic. hæc habet. *Ingrediantur Porticum ad Capellam, quæ vocatur B. Mariæ inter Turres, ibi à Canonicis, & Collegio Eccleſiæ occurrente recipitur Imperator.* Vocatur inter Turres tum à dicta Turri Campanaria, tum ab alia S. Iuſtini Turri, cuius Eccleſia erat in Porticu S. Petri. Hinc ex Ioannis XIX. præſcripto Syluæ candidę Epiſcopus proceſſionem in die Dominico Palmarum facturus exeundo procedebat ad maximũ S. Petri Altare, vbi Miſſam celebrabat; quod recenſet Panuin. de Baſil. Vat. & Grimaldus MS. in Bib. Vat.

S. AGAthæ locus vocatur Paradiſus.

Hanc D. Agathæ Ædem Anaſtaſius Bibliothecarius * in Paulo Primo vocat PARADISVM his verbis.

* In var. lect. quam

Fecit

Fecit autem in atrio antè Turrem Sanctæ Mariæ ad Gradus, quod vocatur Paradiſus, Oraculum antè Saluatorem in honorem S. Dei Genitricis miro opere, & decorauit magnificè. Anno 1609. labente perijt hoc Pauli Primi muſiuum opus ad auguſtiſſimam Templi Vaticani frontem à Paulo V. excitandam. Ornabat autẽ faciem ipſius Ædis S. Mariæ in Turri, habebatq. Saluatorem in rota ſtellata ſedentem in ſede gemmata, benedicentem pollice cum anulari coniuncto, & ſiniſtra tenentem librum, in quo ſcriptum erat. *Ego ſum reſurrectio, & vita.* hinc inde tres Angeli per latera venerabundi; infra, quatuor ſeniores hinc indè coronas offerentes, in quorum medio erat aer ignitus, cuius exemplar affert Iacobus Grimaldus, qui in eodem MS. notat, Innocentiũ II. eandem Ædem reſtituiſſe, & in eius Altari ſub Gregorio XIII. amoto fuiſſe

refert Iac. Grimald. MS. in Bib. Vat. p. 30.

VOCAtur S. Maria ad Gradus, & ornatur à Paulo I.

Grim. cit.

p. 57.

RESTItuitur ab Innocentio II.

repertas Reliquias SS.Innocentij Papę, Mauritij, & aliorum Sanctorum, quæ hodie in ſacrario Vaticano aſſeruantur. Cuius Altaris menſa præſeferebat hanc inſcriptionem.

Grim. Cit.

EST IN HONORE PIAE
DOMVS ISTA SACRATA MARIAE
HOC INNOCENTI
TE PRAESVLE PERFICIENTE.

APVD eam fundatur Xenodochiũ à Stephano III.

Propè hanc S. AGATHÆ, ſiuè S.Mariæ Eccleſiam, quam Anaſtaſius vocat DIACONIAM, Stephanus Tertius Papa fundauit XENODOCHIVM, de quo idem Anaſtaſius his verbis refert. *Foris muros huius Ciuitatis Romanæ ſecus Baſilicam Beati Petri Apoſtoli duo fecit Xenodochia, in quibus & plura contulit bona, quæ & ſociauit Venerabilibus Diaconijs illic foris exiſtentibus, vt perenniter permanerent, ideſt Diaconiæ S. Dei Genitricis, & B. Silueſtri.*

ſtri. Anaſtaſium de noſtra apud Turrim Eccleſia loqui nequaquam dubito, tùm quia illam ſecùs Baſilicam B. Petri collocat: tùm quia nominat eandem ſimul cum Diaconia S. Silueſtri, quę erat in Platea S. Petri, omiſſa alia tertia Diaconia S. Mariæ, quæ erat in capite Porticus propè Hadriani Arcem.

DIACONIAE TITVLVM huic loco conceſſiſſe Hadrianum Primum Pontificem, apertè oſtendit idem Anaſtaſius hiſce verbis. *Hic conſtituit Diaconias tres foris Portam Beatorum Apoſtolorum Principis: ideſt, vnam quidem Sanctæ, & glorioſæ ſemper Virginis Dei Genitricis Mariæ Dominę noſtrę, quę ſita eſt in Atrio* (& hæc eſt noſtra, de qua agimus) *Aliam verò ſupradictæ, & intemeratę Dominæ noſtræ, quæ ſita eſt foris Portam Beati Petri* (Portam videlicèt antiquę Vrbis appel-

DIACO-niæ titulo donatur ab Hadriano I.

latam B.Petri, eo quod ad dicti Apoſtoli Baſilicam iter præberet) *in caput Porticus* (& hęc erat S. Maria Tranſpontina ſolo ęquata apud Arcem S. Angeli) *necnon & aliam Diaconiam, quæ appellatur Sancti Silueſtri iuxtà Hoſpitale Sancti Gregorij* (& hęc erat in oppoſito Pœnitentiariæ demolita ſub Pio IV. ad ampliandam aream Baſilicæ S. Petri) *Quas ſupradictas Diaconias hic almificus vir in abditis ſine miſericordiæ fructu reperiens, nouitèr reſtaurauit. Vbi & dona plurima mobilia, atque immobilia pro remedio animæ ſuæ obtulit, & conſtituit, vt per vnamquamque hebdomadam quintæ feriæ die cum* pſallentio à Diaconia vſque ad balneum pergerent, & ibidem diſpenſatione per ordinem pauperibus conſolari, atque eleemoſynam fieri.*

* Ideſt cãtu Pſalmorum.

Huiuſmodi ELEEMOSYNÆ DISPENSATIONEM fieri conſuetam in noſtra hac S. Mariæ in Turri Diaconia, duplici

argu-

argumento conijcio, tum quia hìc ere-ctum fuerat Xenodochium à Stephano III. Tum quia nominatur ab Anaſtaſio propè Balneum, quod erat in Atrio S. Petri, vbi pauperes in feſtiuitate Paſchali lauari, & eleemoſynam accipere ſolebant. *Anaſt. in Vit. Pont. pag. 163.*

Leo III. eidem Eccleſiæ egregia dona contulit, quod Anaſtaſius in eius vita his verbis teſtatur. *Et in Diaconia ipſius Dei Genitricis, quæ ponitur in Atrio, eodẽ modo fecit coronam ex argento penſ. libras quinque.* & infrà. *In Oratorio verò ipſius Dei Genitricis, vbi ſuprà, quod dicitur Domini Pauli Papæ fecit veſtem albam holoſericam ornatam in circuitu de mixilo.*

LEONIS III. dona erga illã. *p. 199.*

VOCAtur S. Mariæ in Atrio *par. 210.*

Ex ijs, quæ hactenus diximus, & ex ſuperiori illa narratione alius Anaſtaſij locus, neſcio an cuiquam hactenus intellectus, lucem egregiã accipit; Extat ille in eiuſdem Leonis III. vita pag. 202.

Simulq; & in Oratorio Sanctæ Agathæ, quod ponitur in MONASTERIO TEMPVLI *, fecit caniſtrum ſimiliter* Tempulus enim fuit ille, cui propè D. Agatham, ſeù S. Mariam in Turri commoranti, per viſum apparere dignatus eſt Deus, à quo nomen Oratorium illud accepiſſe certò credere licet.

ET MONASTERIUM Tempuli.

LEONIS IV. dona in illud. *par. 267.*

Leo item IV. ergà hunc ſacrum locum beneficentiæ ſigna oſtendit alia donatione, quam recenſet Anaſtaſius his verbis. *In Oratorio, quod Pauli dicitur Papæ* (à Paulo videlicèt I. locum illum ornante, vt ſuprà oſtendimus) *miræ pulchritudinis obtulit veſtem, Aquilarum habentem hiſtoriam cum cruce de chryſoclauo, & gammadijs vnam.*

Atq; hæc, quæ de prima huius ſacræ Imaginis ſede, ac domicilio certiſſimis argumentis hucusq; comprobauimus, perſpicui erroris plerosq; noſtri & ſuperioris æui ſcriptores conuincunt; Nam

quo

Digitized by Google

quo tẽpore hæc ſacroſancta Imago fue- rit vel Romam tranſlata, & quæ ſit ECCLESIA S. MARIAE TRANSTIBERIM, vbi eadem à Monialibus cuſtodiebatur, prorsùs ignorant Theodoricus de Appoldia [a], S. Antoninus [b], Ferdinandus de Caſtiglio [c], & alij; Thomas autem Maluenda, illis non ſatis cautè examinatis, Imaginem, & Moniales ad eam S. Mariæ Tranſtiberim, quæ Tituli Calliſti, vel Iulij dicebatur, tranſlatas fuiſſe ſcripſit: qua in re ſi non toto, quod aiunt, cęlo, ſaltem tota Vrbis regione illum erraſſe exiſtimo. Nam quod Theodoricus de Appoldia allegatus à Maluenda inquit: *Erat tùm in Vrbe inſigne quoddam Monaſterium Sanctimonialium, quod Sanctæ Mariæ Tranſtiberim dicebatur*. Ex eo haud quaquam apud Titulum Calliſti, vel Iulij dictas Moniales habitaſſe perſpicio: ſed hoc tantũ Theodoricus affirmare videtur, Monaſte-

THOmas Maluenda emẽdatur.

a *Relatus à Maluẽda*.

b 3. *p. Hiſt.* c. 4. *tit.* 23. § 11.

c c. *Hiſt. Domin. lib.* 1. *p.* 1. c. 38.

rium illud alicubi Tranſtiberim ad Sāctæ Mariæ olim fuiſſe; quo autem loco fuerit, id lectori diuinandum reliquit. Theodoricum ijſdem verbis ſequitur S. Antoninus cum alijs, quorum veſtigijs hæret Maluenda. Melchior Inchofer, qui epiſtolam B. Mariæ Virginis ad Meſſanēſes Coniectaneis illuſtrauit, licèt Maluendæ opinionem haud quaquam probare videatur, nihilominùs & ipſe in Tranſtiberina regione dubius oberrat, dum veram indagare conatur S. Agathæ in Turri Eccleſiam. Verùm cum ex pluribus alijs argumentis iam antè à nobis expoſitis, tùm ex eo, quòd antiquitatis Eccleſiaſticæ perueſtigatores, qui de Titulo Calliſti agunt, nec Imaginis huiuſmodi, nec Monialium vſpiam meminerint, id pro certo concludendum eſt, Imaginem, & Moniales à Sergij Pontificatu vſque ad Honorium III. non diſceſſiſſe ab Eccleſia

In Addit.

Sanctæ

Digitized by Google

Sanctæ Agathæ in Turri, quæ & S. Mariæ Trãſtiberim cum pluribus alijs Eccleſiis D. Mariæ dicatis, vltrà Tiberim ſitis, dicebatur.

Eoq; magis id firmari debet, quod vidi publicum cuiuſdem Contractus documentum ex Monialium inibi commorantium Archiuo gratioſè exhibitũ à R. P. Magiſtro Ioanne Baptiſta Marino S. Indicis Congregationis Secretario, in quo, anno ſcilicèt 1206. earum Monaſterium vocatur S. MARIAE IN TEMPVLO. Idem cum plurimis antiquitatum monumentis ſit refertum, lubet ſubnectere.

In nomine Domini. Anno Dominicæ Incarnat. milleſimo ducenteſimoſexto, Anno verò nono, Pontific. Domini Innocentij III. Papæ, Indict. decima menſis Nouemb. die vigeſimaſexta. Ego quidem D. Simon Clericus Eccleſiæ S. Martinæ cũ cõſenſu, & voluntate D. Eugeniæ ***ABBATISSAE S. MA-***

RIAE

RIAE IN TEMPVLO, cuius eſt proprietas, & cui com. dedi 5. ſol. pro . . . . & Monacharum eiuſdem Monaſterij, ſcilicet Cæciliæ, Scholaſticæ, Dariæ, & conſenſu Ioannis Ingiradæ Iconomi . . . . . . ex mea bona voluntate vendo, & inueſtiens trado, & concedo tibi Beneincaſæ Leonardi, tuisq. hæredibus, & ſucceßoribus, & cui ſecundùm tenorem d. loc. concedere volueris in perpetuum, ideſt, vnam petiam Vineæ plus minus cum terra vacante iuxta ſe, de qua Vinea liceat tibi fodere quinque ordines cum vaſca, & tin. & vaſculo, cum arboribus ſuis, & cum omnibus ſuis pertinentijs, poſitam infra Vrbem ante Clauſtrum dicti Monaſterij, via mediante, quæ eſt primum latus, à ſecundo tu tenes iure dicti Monaſterij, à tertio Gratianus Fraiapanus iure S. Thomæ de Formis, riuo mediante; à quarto hæredes Petruccij de Petro mediante aqua, pro quatuor lib. prouiſ. & 12. ſol.

quas

Digitized by Google

quas mihi pro toto pretio dediſti. Vndè renuncio exceptioni non numeratæ pecuniæ, pro eo quod omni anno reddatis dicto Monaſterio quartam partem muſti mundi, & aquati, & vnum caniſtrum plenum de vuis, quod in fundo ſit duos palmos, & vnum ſubmiſſum in altitudine, & omnia, quæ in dicta loc. continentur, ei adimpleatis, & perſoluatis, & amodo in anteà liceat tibi eam intrare, tenere, poſſidere, & quicquid ſecundùm tenorem dictæ locationis facere volueris in perpetuum. Ego verò pro me, & meis hæredibus, & ſucceſſoribus promitto tibi, tuisq. hæredibus, & ſucceſſoribus eam ab omni homine, ſi opus & neceſſe fuerit, defendere, & omnia, quæ dicta ſunt, obſeruare, & contra non venire; Si nolueris, vel non potueris, tàm ego, quàm mei hæredes, & ſucceſſores componamus tibi, tuisq. hæredibus, & ſucceſſoribus pro pœna, dictæ pecuniæ duplam: & ſolutione pendente hæc clau-

ſula

Digitized by Google

ſula firma permaneat; quam ſcribere rogaui Ioannem S. R. E. Scrin. Romani Bonegentis Scriniarij filium, in menſe, & Indic. x.

Nicolaus Cecatrocta Teſtis.

Cencius Gregorij Teſtis.

Romanus Ioannis Gratiani Teſtis.

Petrus Pulzellus Teſtis.

Gualterius Carari Teſtis.

Ego Ioannes S. R. E. Scrin. compleui, & abſolui.

IMAGO, & Moniales ad Sanctum Sixtum tranſferuntur à S. Dominico.

His igitur firmatis, certum eſt AB hac S. MARIÆ Eccleſia AD S. SIXTI Titulum IMAGINEM iam olim FVISSE DELATAM à S.Dominico, Ordinis Prędicatorũ Fundatore, quod Auctor ms. Cod. Vaticani, qui ſub numero 1258. aſſeruatur cap. 8. his verbis teſtatur. *Anno igitur ab Incarnatione Dñi* 1219. *duodecimo Kal. Martij, quod tunc erat prima Dominica Quadrageſimæ, venerunt*

Digitized by Google

runt D. Abbatiſſa cum Sanctimonialibus ſuis de Tranſtiberim, accipientes in poſſeſſionem Eccleſiam S. Sixti, vbi habitare cęperunt, Domino perpetuè ſeruiturę. Inter quas erat quædam puella nomine Cæcilia tunc 17. annorum iuuencula, quæ in ipſo Portæ introitu prima omnium habitum ordinis aſſumpſit à Patre Sancto, in manibusq. eius tertia vice obedientiam profeſſa eſt. Poſt hanc Abbatiſſa, cæteræq. Moniales, necnon totæ aliæ ſimiliter indutæ, & profeſſę ſunt, quæ omnes numero 44. extiterunt. Romani verò glorioſam illam Imaginem Dei Genitricis Mariæ, quę apud Moniales Transtiberim manſerat, indè auferri dolebant, eo quod pateret eis acceſſus facilior Imaginem intuendi. Idcircò Pater prouidus nocte ſequenti, duobus Cardinalibus, D. videlicet Nicolao Tuſculano Epiſcopo, & D. Stephano, cuius Nepotem ſuſcitauerat, comitantibus, alijsq. plurimis perſonis cum multitudine

prę-

prȩcedentium, & ſubſequentium luminarium, nudis pedibus incedentibus cunctis, deſideratiſſimam illam, ac dulciſſimam Virginis Matris Imaginem proprijs humeris reuerentiſſimè deportauerunt: Quã ſorores nudis pedibus in oratione poſitȩ expectantes eamdem cum lachrymis, & cordis iubilo ſuſceperunt, quȩ permanet vſque hodie apud ipſas. Hactenus ms. Vaticanus, cum quo conſentit Theodoricus de Appoldia lib. 2. c. 8. cuius verba refert Maluenda ad annum 1218. c. 15.

TRANS-feruntur ad Balnea Pauli in Quirinali.

Cȩterùm cũ Sanctimoniales A SANCTO SIXTO ob grauem illius loci intemperiem, vtpotè in deſerta Vrbis regione, ſub Pio V. AD BALNEA PAVLI (qui locus vulgò Bagnapòli, & imperitæ plebis errore corruptiori nomine Bagnanapoli appellatur) tranſmigrarẽt, illuc etiam Venerabilem hanc Imaginem, veluti pretioſiſſimum Cimelion, ſecũ attulerunt, Templo ſub DD. Sixti,

&

Digitized by Google

& Dominici tutela, ac Monaſterio ſub Fratrum Prædicatorum regimine extructo.

Verùm illud haudquaquam ſilentio prætereundum exiſtimo, quod HÆC SACROSANCTA IMAGO, quam & vetuſti Codicis narratio, tum fama, & cõſtans traditio à S. Luca depictam affirmat, publicè in maxima Vrbis calamitate, irę diuinæ placandę, & peſti auerruncandæ, A S. GREGORIO MAGNO CIRCVMLATA FVERIT, Teſtibus Apoldia, & S. Antonino (quos Maluenda cõtra ſeipſum imprudentiſſimè Teſtes producit) quibus ego Ptolemæum Lucenſem addo in Hiſtoria Eccleſiaſtica, quam vidi ms. in Bibliotheca Vaticana ſic ſcribentem. *Et hanc Letaniam, ſeù Proceſſionem ſeptiformem, vt geſta referunt eius* (Gregorij Primi) *ſic ordinauit, quia Imaginem Beatę Marię, quam B. Lucas refertur pinxiſſe, mandauit prę-*

IMAGO circumfertur in Vrbis peſte à Sancto Gregorio Magno.

Ad an. 1217. c. 22. §. caterũ.

cede-

cedere, quę à multo tempore in S. Sixto fuit locata, & adhuc eſt ibidem. Idem ſcripſit Auctor Codicis * Vaticani, quē paulò antè teſtem citauimus his verbis. *Hęc Imago veneranda, quam S. Gregorius ob imminentem plagam repellendam tēpore quodam Paſchali antè Proceſſionem cum Litanijs deferri iuſsit per Vrbis circuitum reuerenter. Et ecce tota aëris infectio virtuti Virginis in ſua Imagine cooperanti cedebat, tanquam fugiens, eiusq. pręſentiam ferre non ſuſtinens; ſicq. mira ſerenitas, & aeris puritas per gratiā Dei Matris Marię Virginis remanebat: auditęq. ſunt voces tunc in aere iuxtà Imaginē in hunc modum,* Regina Cęli lętare, alleluia. Quia quē meruiſti portare, alleluia. Reſurrexit, ſicut dixit, alleluia; *& B. Gregorius ſubiūxit,* Ora pro nobis Deum, alleluia. *Collocata eſt itaq. apud S. Sixtum per almum Chriſti Confeſſorem Dominicum, & duos Cardinales venera-*

* *an. 1218.*

ra-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google